Gazar byriin proliitaarnuud negedegtiin! — Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Jese dygeer zilee garza baina.

1932 onii Janvaari 11 edər

№ 10 (563)

edər byri garna.

Buriaad-Mongoliin YNEN

BK (b) namiin B-M moziin komiteed ba B-M. rispyybl. təbiin gyicedkeke komiteed bolon yiledber. ebleliin B-M. zəbləl gurbanii əmənəəs niitelegdene

Dugaar nezcediin yne 5 mənge.

Zakika yne: sara byriin 1 təkərig. Gadaada ulasta bol 1 tək. 50 mənge

AADRIS: Верхнеудинск, Центросоюзная 26.

Mənəə ədəriin dugaarta.

Buriaab oronii kolkoosiin baiguulaltiin byteesen zyilyyd ba dutamaguud, geze (n. Koriuugiin biçeg). Buriaad mongol ulasiin faavrig zavoodiin yiledberiiin 1932 onii baicaaka too, geze (ulasiin təsəbləkə komiisiin 2 dugaar tələləbləə).

Kolkoosuudiigi zokioon emkileke ba aza akuin talaar bekizyylke odoogiin gol zorilgo mən

Niudarganii tegşedkelgiigi tasacokizo, olziigoo azalta ədər deere kubaaka

Kolkoos bykeniigi ile todorkoi yiledberi sangiin təsəbəər zebsegzyylke

Koriuugiin.

Buriaad oronii kolkoosiin baiguulaltiin byteesen zyilyyd ba dutamaguud

Buriaad—Mongoliin ulas bolbol S.S.S.R-iin bişe rajoonuudtai zerge azaliigi ərgəlzədəni kamtaruulka zamda orozoi. Buriaad—Mongoliin ulas dotor kamtaruulagdasan azaluudani 1927 ondo oroi 0,76% baisan aad, 1928 ondo 2,1%, 1929 ondo 6,2%, 1930 ondo 21,6%, bolzo caaşadaa 1931 onii dekaabriiin negenii edər kyrtele byke ygiitei dunda çadaltan ailuudiin 69,7% kolkoosuudta kabaadunlagdasan azai.

Kolbooto ulasiin ba Buriaad oronii əmçiin azalta ygiiteiner ba dundaçadaltadani niudargaçuud ba tedenii ageentanariin kolkoosiin kədəlgəəniigi ecergyysen temecesen şiryyn temecelees cukaril ygii socaliis baiguulaltiin zamda byrimesen orozoi.

„**Bidener bolbol çeleete gazar deere suuza baisan çeleete erketen boibo çigi, kurbee kuuçan kebeeree zizeken aza akuigaa jabuulaad suuzai, bidende basala zailaşa ygii kosorokiin ajuul jireke baina**“ geze Leeninii kelesen ygenyydiigi tede oilgoson baina.

Kolkoosiin baiguulaltiin keregte bidener engəresən zilde keden olon alduunuudiigi kiisen gebe çigi BK (b) Namiin təb koroonii ba Buriaad Mongoliin moziin koroonii bolşoviig udaridalgiin açaar ede alduunuud bolbol cag bolzor dotoroo zasabarilagdasan baina. Yyniigi udaa baisan ilerkeinyyd todoruulna:

Kolkoosuudiin janzanuud.	1930 on				1931 on			
	kolkoosuudiin too	teden dotoriin ailuudiin too.	zişeete kemzeegiin proceente.		kolkoosuudiin too.	teden dotoriin ailuudiin too.	zişeete kemzeegiin pro ceente.	
			kolkoosuud	ailuud.			kolkoosuud.	ailuud.
Komuunanuud.	308	17213	58,4	77,7	213	15149	11,6	21,9
Kədəə azaliin arteeluud	151	3549	28,7	16,0	1146	42384	64,6	61,2
Toozuud ba toysyyd	68	1379	12,9	6,3	425	11717	23,6	16,9
Kamta	527	22141	100	100	1784	69250	100	100

Alduunuudiigi cag bolzor dotoroni zasabarilaka jabadal bolbol zəbkən Buriaad oronii tyryylen jabasan rajoonuudaar (Alair, Bookon, Selenge) yle baran mən kdzomdoson zyyn raroonuud dotor kolkoosiin kədəlgəənii yseke jabadalda tusa bolson. Odoo yjede azalaa 80% ilyy garatala kamtaruulsan aimaguud manai ulas dotor baina' (Bookon, Selenge) Ton kozomdoson zyyn aimaguudiigi ababal: Agiin aimag 68%, Jaruuniin 55%, Zakaaminii 70% azalaa kamtaruulba.

Buriaad oron dotoriin gazar tariaalanii azaliigi kamtaruulsanii gyicedkelyydiigi şinzelen yzekede, ene kereg dotor maşa jike byteemzenyyd baika, edeniigi udaaki ilerkeinyyd todoruuina:

onuud.	bykii tarilgiin gazar	tyynees kolkoosiin tarilga	kolkoosuudiin tarilgiin gazariin zişeete kemzeegiin Proceent
1928	377.722	4086	1,47
1929	288.466	16894	5,90
1930	303.603	73787	24,30
1931	346,190	217402	62,80

1932 ondo Buriaad—Mongoliin ulas dotor oroi kamta 4.04280 gektaar tarilga kiigdekeer tələbləgdəzə, tyynii 349625 gektaar gazartani kolkoosuud tarilga biike ba byke tarilgiin gazar dotor kolkoosiin salbariiin zişeete kemzeenii 86,36% bolko baina.

Buriaad—Mongol ulasiin tariaanii edlelyydiigi ulasta tuşaaka jabadaliin byke təsəb dotoriin kolkoosuudaas tuşaagdasan tariaanii kudaldagdaka edlelyyd bolbol 1930 ondo 123029 ceentener ba zişeete kemzeeni 20,9% bolson azai. 1931 onii dekaabriiin 15 yjiin baidaliigi abadal kolkoosuud bolbol 515573 ceentner tariaa ulasta tuşaasan: Bookonii aimagiin kolkoosuudiin ziliingee təsəbiigi 40%, Ekired Bulagadiin 11%, Bargazanii aimagiin 14% ba Jaruuniin 15% dutuu gyicedkeed baikada kolkoosuudiin ulasta tuşaaka tariaanii zişeete kemzeeni 60% bolzoi. Yyn deerees bodokodo 1931 onii tariaabeledkel dotoro manai kolkoosuudiin gyicedkelgiin zişeete kemzeeni 70—75% baga bişe bolko, ene bolbol ulasta tariaa talkiigi gol olguulagçad bolbol əmçiin azaltan bişe. karin azal tariaaçan mən bolsoniigi todoruulsan kereg mən azai.

Kolkoosiin tarilganuudiin urgaciigi əmçiin azaltanii tarilgiin urgacatai zişeelbel ene keregte çigi tuiliin jike ilaltanuud gyisedkegdesen baina. Kolkoosiin tarilganuudani əmçiin azaltanii tarilgaas gegtaar byriiin negenees 0.8 kyrtele ceentner deeşe urgaca əgədəg. Yynii şaltagaani bolbol kolkoosiin gazaruudta soortolon ilgagdasan ba koroor ugaagdasan ərəsəər tarilga kiigdedeg, garaar tarilga kiike jabadal bolbol zergelyylen tarigça maşiinaar soligdoson ba tarilgiin gazariigi ylemze sainaar kagaladag ba urgaciigi saizaruulka jabadalda nelieed tusa bolgodog baika zuura iime jabadaluudani əmçiin azalta tariaaçanii tarilgada kereglegdedeg ygii jnu kereglegdedeg ygii şakuu azai.

Mal yskeberiigi kamtaruulkiin talaar Buriaad oronii kolkoosuud bolbol basla nelieed jike byteemzenyydiigi gyicedkesen baina. Ene byteemzenyydiigi udaa baisan ilerkeinyydeer karuulza bolno.

Ilerkeinyyd.	onuud.			
	1928	1929	1930	1931
Maliin byke too.	24254	88879	304228	785061
Nemeze ysesenii proceente.	100	366	1254	3237

1931 onii dekaabriiin negenii baidaliin josoor kolkoosuudiin kamtaruulsan maluudiin byke too tologoini, Buriaad—Mongol ulasiin byke maliin keçeneen kubi bolsoniigi kuşuu maluudiigi tus tusaar abça karuulbal: aduu 50,8%, yker 41,5%. koni jamaa—43,5%, gakai 16.4%, temeen 69,6%, bolko, niitiini zişeete kemzee 42,7% azai. Gebe çigi maliigi kamtaruulbal kereg byrin byteke bişe, S.S.S.R iin indyystrizyylelgiin tyrgen yselteni kədəənii aza akuin emene kool bolko edlelyyd ba ilangujaa mal yskeberiiin edlelyydiigi əkə tukai ulam ulam jike eriltenyydiigi kiize baina. Eneni əəriingəə eelzeende, əəkə tosonii edlelyyd ba aza yiledberide kereglegdeke tyykei edlelyydiigi (onson, arisan ba bişe zyiyyd) aza yiledberiiiin təbyydte kangaltataigaar oruulkiin tula mal yskebriees ton jike kudaldagdaka edlelyydiigi abka jabadaliigi baiguulka zorilgiigi kolkoosuudiin emene tabina.

„Mal yskeberiiin socaliis salbari bolko sovkoos ba kolkoosuudiin kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiigi bii bolgoko ba bekizyylke tukai kədməri bolbol kədəənii aza akuin tukai oiriin cagta jabuulagdaka zorilgo mən geze BK (b) Namiin təb koroon ba SSSR iin aradiin komisaaruudiin zəbləl kojor toolono“ geze BK (b) Namiin təb koroonii ba SSSR iin Sovnarkoomiin socaliis mal yskeberiiin kəgzəltə tukai biçeg dotor kelegdesen baina.

Yyn tukai bidener juu kiisen be? Bidener emkidkesen kolkoosiin kudaldagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiigi udaa ileryylbel:

(1931 onii Dikaabriiin 1 edər)

Jamar feermenyyd.	Təsəb,		Gyicedkegdebe.		
	Kolkoosiin kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiin too.	Maliin too.	kolkoosiin kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiin too.	Maliin too.	gyicedkesenii %
Maka syynii feerme . .	121	52404	99	41335	78,7
Zaluu maliin feerme	205	38000	204	30399	79,9
koninii feerme	71	82000	105	73619	91,0
jamaanii feerme	4	4000	5	2674	66,8
gakain feerme	70	7279	69	5030	59,1
aduunii feerme	3	810	2	327	40,3
Kamta	474	184193	484	153384	83,1

Iimees kolkoosiin budaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiigi emkidkekiin ba tedende kereglekе maluudiigi olguulka jabadaliin 1931 onii təsəb gyicedkegdee ygii azai. Ynees gadana keden olon kolkoosiin kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyyd bolbol gancakan kuuliiin talaar emkidkegdeze, bodoto deere tedenii maluudani kolkoosiin maluudtai ton adali baina. Ene feermenyydte əgtəkə geze tomilogdoson maluud bolbol kolkoosiin syregees ilgagdaa ygii geze kolkoosuudiin kudaldagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiigi tuskailan sungaza şalgasan deerees ilersen azai. Maliigi dal koroodoni bailgaza tezeeke yjede kereglegdeke tezeelyyd bolbol feermenyydte tuşaagdaa ygii, feermenyydiigi daagçad tomilogdoo ygii bujuu tomilogdoson bolbo çigi feermede kabaadaka ygii ton ondoo kədəlmərinyydte zaragdadag azai. Kolkoosiin kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiin aduusa maldani dal koroonuud gargagdaza əgtəə ygii, tyynii kədməriiigi ərgəlzədəə kiize baika kynyyd tomilogdoo ygii azai. Kolkoosiin kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka feermenyydiin yiledberiiin təsəbyyd ba byteeke kədəlməriiin noormonuud mən zokioogdoo ygii baina. Ene feermenyyd bolbol odoo yjede caasan deere baisan zyilyyd mən geze ene bygede todoruulna.

1932 on dotor Buriaad oron bolbol yyn tukai maşa jike kədməriiigi kiike josotoi. ilangujaa tyryyşiin kvartaal dotor ene kədməriiigi şalgaka keregtei.

Kolkoosuudiin byke maliiu 50-60% kolkoosuudiin kudaldaalagdaka zyilyydiigi gargaka feermenyydte əkə geze zorilgo tabiza, ene zorilgoo gyicedkeke keregtei.

Yligerlebel: kolkoosiin syy tosonii təb geke mete kolkoosiin tuskai negen azaliigi jabuulka təbyydeni əəsədiingəə syy mikanii feermenyydtei kamta zəbkən kolkoosuudiin syy mikanii kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka mal syregiigi emkidkekeer yle baran basa feermenyydees abasan synii edlelyydiigi bislag, toso ba busa zyilyyd bolgon bolbosoruulka jabadaliigi emkidkeze tedenee ulasta emkiteigeer tuşaaka ba mən tyynçelen eldeb yylteriin maluudiin çusa kolicolduulka ba sain maluudiigi şilen yskeke zamaar Buriaad oron dotor edlelyydiigi jike əgəgçə ykeryydiigi bii bolgoko josotoi.

Kudaldaalagdaka edlelyydiigi gargaka aduunii yskeberiiin talaar, kolkoosiin aduunii təb bolbol zəbkən kolkoosiin kudaldaalagdaka zyilyydiigi gargagça aduu yskeberelileke feermenyydiigi kolkoosuud dotor emkidkekeer yle baran basa yylter saizaruulka gazaruudiigi, gyydiigi azargada tabika gazaruudiigi ba bişe zyilyydiigi emkidkeke ujalgatai.

Gakai yskeberiiin təb ba koni yskeriiin təb kojor bolbol kolkoosiin kudaldaalaka edlelyydiigi gargaka feermenyyd dotor yylter ygii egeliin gakai ba nooso muutai koniiigi usadkaza tedenii orondo aangliiin sain yylteriin gakai ba meronoos koni bii bolgoko josotoi baina. Oiriin kojor zil dotor koni yskeberiiin gol rajoonuud (Agiin, Selengiin) dotoriin koniiigi byrimesen metiis bolgoko çukala bəgəəd mən yyntei kamta ene kədməriiigi bişe çigi rajoonuudta çangalan jabuulka keregtei azai.

Maliin çanariigi saizaruulkiin tula kereglegdeke jamar sain yylteriin buka azarga geke mete maluud Buriaad orondo odoo bainab gebel:

Ulasiin aduu yskeberileke gazar bolbol 19 orlooviin ba Aangliiin ceber yylteriin azarganuudtai, kolkoosiin salbarida 78 kooperaaciin salbrida 73 tologoi azarga baina. Kolkoosuudta 178 buka ba 6885 kuca baina, edenii 1460 kucadanuudani 1931 onii dekaabriiin ekinii yjede acaragdasan azai.

Koperaaciin salbari 435 sain yylteriin kucatai. Aangliiin yylteriin ere gakainuud, kolkoosuudta 121, koperaacifn salbarida 190 kopiraaciin salbarida 190 tologoi.

Aşag olzo bagatai maluudaa aşag olzo jiketei maluud bolgon kubilgaka tukai jabuulka jike kədməriiigi manai gyicedkelceke josotoi sain yylteriin maluud bolbol ene azai.

Maliin çanariigi saizaruulka jabadaliigi çukalaçalan barimtalasan kolkoosuud bolbol tuiliin jike byteemzenyydiigi gyicedkesen baina. Yligerlebel: „Ulaan Nilkai“ geze komuuna bolbol 115 tologoi aduu. 352 tologai yker tedenii arban naimaniini buka, iime aşag olzo jiketei maluudtai. Alairiin aimagiin „Ideaal“ geze komuuna bolbol 22 orlooviin katarça yylteriin moridtoi baina. Deede—Ydiin rajoonii Leeninii neremzete komuuniin syynii kudaldaalaka edlelyydiigi gargaka feermiin 70 saaliiin ynieed bolbol bygede sementaaliin ba jaroslaaviin yylteriin azai. Basa Selengiin aimagiin „Bolşoviig“ geze komuuniin synii edlelyydiigi gargaka feermiin 100 saaliiin ynieed bygedeeree sementaaliin yylteriin baina. Kabaanii ba Koriiin kamtiin azaltan bolbol əəsədiingəə katarçanuudiigi ulasiin morinii urildaan deere tabiza çan abasan azai.

Kerbee bidener kamtiin azaltan olon tymende kamta maliin çanariigi saizaruulka keregiigi idebkitei jabuulbal, baisan sain yylteriin ba nutagiin sain azarga, buka, kucanuudiigi 100% kereglebel, mən ilangujaa aduusa maluudiigi erdemiin argaar tərkə bolgoko jabadaliigi ərgənəər jabuulbal, Maliin subairakiigi ba ykekiigi ecəəryylke, tyliigi byrin byteneer tezeeke, maliigi erkim sainaakargalzaka ba tezeekiin tələə şiryyneer temecebel, koroto komokoi sebkeleer maliigi alaka kiudaka jabadaluudtal kair ygii baildabal mal yskeberiiin probleemiini şiidkeberileke jabadaliigi nam ba zasagiin gazariin togtooson bolzor dotor gyicedkeze çadaka bide geze lablan keleze bolko deere dursagdasan zyilyyd ileryylene.

Mal yskeberiiin probleemiin gol kubini bolko mal yskebeiiiin tezeeliin probleemiigi şiidkeberileke jabadalda sajakan 1931 ondo zuramçalan oroson bide.

(Təgəsəədii)

Soninii erkilegçi C. Dondobiin.

В.-Удинск, тип. БГИ зак. 28 тираж 3800 Бурлит №399